

CYNGOR SIR YNYS MÔN

ADRODDIAD:	PWYLLGOR ARCHWILIO
DYDDIAD:	23 GORFFENNAF 2013
PWNC:	DATGANIAD CYFRIFON 2012/13 PRIF BENDERFYNIADAU AC AMCANGYFRIFON
PWRPAS YR ADRODDIAD:	DIWEDDARU AELODAU'R PWYLLGOR ARCHWILIO AR Y PENDERFYNIADAU ALLWEDDOL YN Y DATGANIAD CYFRIFON 2012/13
DEILYDD(ION)PORTFFOLIO:	CYNGHORYDD H E JONES
SWYDDOG(ION) ARWEINIOL:	CLARE J WILLIAMS
SWYDDOG CYSWLLT:	TONY FURBER
GWEITHREDIAD:	NODI'R CYNNWYS A PHENDERFYNU OS FYDDAI RHAGOR O HYFFORDDIANT AR Y DATGANIAD CYFRIFON YN DDYMUNOL

RHAGARWEINIAD

Cafodd Datganiad Cyfrifon Drafft y Cyngor ar gyfer 2012/13 ei lofnodi gan y Swyddog Adran 151 ar 28 Mehefin 2013 ac erbyn yr amser cau statudol, sef diwedd mis Mehefin.

Mae cyfrifon yn ymwneud a'r cyfnod o 1/4/2012 - 31/3/2013. Maent yn ddatganiadau mawr a chymhleth a nid ydynt bob tro'n hawdd i'w dadansoddi gan rheini nad ydynt yn arbenigwyr. Maent hefyd yn cael eu paratoi ar adeg benodol ac o'r herwydd, mae angen gwneud penderfyniadau ynghylch y modd y gweithredir polisiau cyfrifo, a gwneud rhagdybiaethau ar gyfer y dyfodol ac ynghylch materion pwysig eraill y mae ansicrwydd yn eu cylch.

Pwrpas yr adroddiad hwn ydi rhoddi mwy o eglurder i aelodau a swyddogion ynglŷn â'r penderfyniadau hynny a dylid ei ddarllen ochr yn ochr â'r Datganiad Cyfrifon drafft. Cyhoeddwyd y cyfrifon yma ar wefan y Cyngor ar ddechrau Gorffennaf.

Caiff y cyfrifon eu paratoi yn unol â'r arferion priodol a nodir yng Nghôd Ymddygiad CIPFA/LASAAC ar Gyfrifon Awdurdod Lleol yn y Deyrnas Gyfunol 2012/13.

DATGANIAD CYFRIFON

Rhoddir isod eglurhad bur o'r Datganiad cyfrifon. Fel sy'n arferol, byddai'r Swyddogion Cyllid eiiâu i aelodau o'r Pwyllgor Archwilio ganolbwyntio ar rai meysydd allweddol penodol:-

- Y Rhagymadrodd Eglurhaol, sy'n cysylltu'r canlyniad yn ôl i'r gyllideb am y flwyddyn a'r monitor yn y flwyddyn (Atodiad A);
- Y Datganiad o'r Symudiad Mewn Cronfeydd Wrth Gefn (Atodiad B) – sy'n crynhoi'r arian wrth gefn sydd ar gael i'r Cyngor, wedi ei ranu i gategoriâu defnyddiadwy a rhai na ellir eu defnyddio, a'r symudiadau ynddynt yn ystod y flwyddyn.

Y prif rannau o'r Datganiad y Cyfrifon yw:-

Cynnwys (tudalennau 1-2)

Yn crynhoi cynllun y cyfrifon ac yn hwyluso'r defnydd ohonynt.

Geirfa (tudalennau 82-88)

Mae defnyddio byrfoddau yn angenrheidiol yn aml er mwyn lleihau maint y ddogfen fawr hon. Caiff y termau technegol hefyd eu hegluro yn yr eirfa i gynorthwyo defnyddiwr y cyfrifon.

Rhagymadrodd Eglurhaol (tudalennau 3-10)

Mae hon yn rhan bwysig o'r cyfrifon oherwydd mae'n egluro mewn termau ariannol sut mae'r flwyddyn wedi mynd. Mae'n crynhoi'r wybodaeth sydd yn y prif ddatganiadau a'r nodiadau i'r cyfrifon. Dylai'r rhifau yn y rhagair adlewyrchu'r ffigyrau allweddol sydd wedi eu cynnwys yn y datganiadau ariannol.

Dyma brif rannau'r rhagair:

- Adolygiad o'r flwyddyn – yn cynnwys sylwadau ar berfformiad refeniw y Cyngor yn erbyn cynlluniau cyllidebol a rhagolygon yn ystod y flwyddyn gydag eglurhad o'r rhesymau am orwario a thanwario;
- Cyfalaf, Prosiectau Cyfalaf Mawr a Gwariant a Chyllido Cyfalaf;
- Cyfrif Refeniw Tai (CRT) – yn cynnwys sylwadau ar yr arian CRT wrth gefn y gellir ei defnyddio;
- Benthyciadau a Buddsoddiadau – cynnwys sylwadau ar fenthyciadau a buddsoddiadau yn ystod y flwyddyn;
- Sefyllfa ariannol ar 31 Mawrth 2012 - cynnwys sylwadau ar y symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn a Darpariaethau y mae modd eu defnyddio.
- Sylwebaeth ar eitemau sylweddol penodol o fewn y cyfrifon.

Y prif ddatganiadau ariannol

Y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn ar gyfer y flwyddyn gyfredol a blwyddyn gymharol (tudalen 12)

Dyluniwyd y datganiad hwn fel un y dylid ei ddarllen o'r top i lawr yn hytrach nag ar draws. Mae'n cynnwys gwerth dwy flynedd o symudiadau gan gychwyn o falansau'r cronfeydd wrth gefn ar 1 Ebrill 2011 ac yn gorffen yn y gwaelod gyda balansau'r arian wrth gefn ar 31 Mawrth 2013. Mae'n dangos pob un o'n cronfeydd wrth gefn y mae modd eu defnyddio ynghyd â chrynodeb o arian wrth gefn na fedrir ei ddefnyddio.

Mae **Cronfeydd Wrth gefn na ellir eu defnyddio** mewn gwirionedd yn gronfeydd a grëwyd ar gyfer addasiadau technegol ac nid ydynt ar gael i'r Cyngor eu gwario. Er enghraifft, roedd y Gronfa Ailbrisi yn £29.768m ar 31 Mawrth 2013. Fodd bynnag, mae hyn yn cynnwys enillion 'papur' o gynnydd yng ngwerth ei Asedau o ran Cyfarpar, Offer, Eiddo ac Asedau Anniriaethol. Ni fyddai arian ond ar gael i'w ddefnyddio ar adeg gwerthu'r asedau hyn.

Mae **Cronfeydd Wrth gefn Defnyddiadwy** yn arian y gall y Cyngor ei wario. Mae rhai cronfeydd wrth gefn wedi cael eu clustnodi ar gyfer pwrpas penodol ac ni fedrir ond eu gwario i'r pwrpas hwnnw. Er enghraifft, ni fedrir ond defnyddio cronfeydd wrth gefn yr Ysgolion gan yr ysgolion ac ni fedrir ond defnyddio'r Cyfrif Refeniw Tai ar dai cyngor.

Mae **Cronfeydd Wrth gefn Defnyddiadwy** yn cynnwys Cronfa'r Cyngor a Chronfa Wrth Gefn y CRT, Cronfeydd wrth gefn Clustnodedig a'r Gronfa Wrth Gefn ar gyfer Derbyniadau Cyfalaf.

Dylid nodi mai ciplun yn unig yw hwn o'r balansau ar 31 Mawrth ac nad yw'r cyfan o'r balansau hyn 'ar gael' i'w gwario. Er enghraifft, efallai y bydd gwasanaethau wedi cynllunio i wario rhywfaint o'u harian wrth gefn clustnodedig fel rhan o gynlluniau cyllidebol y flwyddyn gyfredol (neu'r flwyddyn/blynyddoedd i ddod).

Mae'r Datganiad hefyd yn cynnwys yr addasiadau sy'n angenrheidiol i sicrhau fod yr hyn a godir yn erbyn Cronfa'r Cyngor yn cael ei gyfyngu i'r cyfanswm a ganiateir yn ôl y gyfraith i gael ei godi yn erbyn y Dreth Gyngor. Delir â'r mater yma mewn fwy o fanylder isod.

Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (CIES – tudalen 13)

Dengys y datganiad hwn gostau cyfrifo yn y flwyddyn o ddarparu gwasanaethau'r Cyngor yn unol a safonau cyfrifo, yn hytrach na'r symiau a gyllidir o'r trethiant. Mae'n ofynnol dan safonau cyfrifo fod costau penodol, e.e. dibrisiant (dros £10m yn 2012/13) yn cael eu codi i wasanaethau, ond achos nad yw hyn yn gost 'wirioneddol', h.y. nid yw arian yn newid dwylo mewn gwirionedd, nid yw rheoliadau statudol yn caniatáu iddo gael ei godi yn erbyn Cronfa'r Cyngor. Felly, er ei fod yn ffurfio rhan o'r diffyg net ar wasanaethau yr adroddwyd arno, mae'n cael ei symud allan o'r hyn a godir yn erbyn trethiant gan yr addasiadau a ddangosir yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn (gweler uchod). Dangosir restr llawn o'r holl addasiadau o'r fath yn Nodyn 7 ar tudalen 34.

Gall y ffigyrau technegol hyn gael effaith reit ddramatig ar falans llinell waelod y CIES. Er enghraifft, mae yna golled actiwaraid o £18.6m ar asedau/rhwymedigaethau pensiynau yn 2012/13, sy'n gwneud i fyny y rhan fwyaf o'r diffyg cyffredinol a ddangosir o £18.9m.

Caiff y sefyllfa o ran treth net ei dangos yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Arian Wrth Gefn. Dengys hyn warged net o £212k yng nghronfa'r Cyngor yn hytrach na'r £18.9m a ddangosir ar y CIES.

Mantolen (tudalen 14)

Mae'r Fantolen ar gyfer y Cyngor yn dangos gwerth asedau a rhwymedigaethau'r Cyngor fel ar 31/3/13. Mae asedau net yr Awdurdod (asedau llai rhwymedigaethau) yn cyd-fynd â'r Cronfeydd wrth Gefn sy'n cael eu dal gan yr Awdurdod. Caiff y rhain eu rhannu'n gronfeydd wrth gefn y mae modd eu defnyddio (gydag amodau) a chronfeydd wrth gefn na fedrir eu defnyddio sydd, yn bennaf, yn addasiadau technegol.

Datganiad Llif Arian (tudalen 15)

Dengys y Datganiad Llif Arian newidiadau mewn Arian Parod a Chyfwertoedd Arian yr Awdurdod yn ystod y flwyddyn. Dengys y datganiad sut mae'r Awdurdod yn cynhyrchu a defnyddio Arian Parod a Chyfwertoedd Arian trwy ddsbarthu llif arian i'r 3 maes isod:-

Llif arian net o weithgareddau gweithredu – fe'u cyllidir trwy incwm grant a threthiant neu gan dderbynyddion y gwasanaethau a ddarperir gan yr Awdurdod.

Llif arian net o weithgareddau buddsoddi - cynrychioli'r graddau mae'r llif arian wedi eu gwneud o'r adnoddau y bwriedir eu defnyddio i gyfrannu tuag at ddarpariad gwasanaeth y Cyngor yn y dyfodol.

Llif arian sy'n codi o weithgareddau cyllido – maent yn ddefnyddiol i ragweld yr hawl sydd gan ddarparwyr cyfalaf ar lif arian yr Awdurdod yn y dyfodol e.e. benthyciadau.

Nodiadau i'r Cyfrifon yn cynnwys Nodyn 1, Polisiâu Cyfrifo (tudalennau 16 - 77)

Mae'r nodiadau i hwyluso dealltwriaeth defnyddiwr y cyfrifon. Yn gyffredinol, gosodir allan yn y nodiadau beth mae'r cyfrifon yn fesur ac o ble y mae'n deillio. Yn ogystal, mae'n bwynt cychwyn arferol o ddarllen y prif ddatganiadau. Petai rhif nad ydych yn ei ddeall, yna gobeithio y cewch fwy o wybodaeth drwy gyfeirio i'r nodyn cysylltiedig fel y manylir yn y prif ddatganiad.

Cyfrif Refeniw Tai (tud 78 – 81)

Penderfyniadau Beirniadol ac Ansicrwydd Amcangyfrif (Tud 32 – 33)

Yn aml mae defnyddwyr cyfrifon yn pryderu am eu cywirdeb. Fel arfer, mae'r prawf o hyn yn cael ei adlewyrchu yng nghanlyniadau'r archwiliad allanol anibynnol a gychwynodd, eleni, ar 11 Gorffennaf. Mae'n ofynnol dan statud i gyflwyno canlyniadau'r archwiliad allanol yma i'r Pwyllgor Archwilio ac i gyflwyno'r Cyfrifon Terfynol i'w cymeradwyo erbyn 30 Medi.

Mae nodiadau penodol i'r cyfrifon sydd i fod i egluro'n well neu grynhoi'r penderfyniadau beirniadol ac ansicrwydd amcangyfrif pan ddarparwyd y cyfrifon, fel y dangosir yn Nodiadau 3 a 4, ac fe'u hatgynhyrchir yn Atodiadau C a CH o'r adroddiad yma.

Gwahoddir y Pwyllgor i ystyried yr elfennau yma o'r Datganiad Cyfrifon i baratoi ar gyfer y cyflwyniad ffurfiol o'r cyfrifon archwiliedig ym Medi. Yn ogystal, mae wedi dod yn arferiad i ddarparu gweithdy i aelodau'r pwyllgor gael paratoi. Croesawn farn yr aelodau ar y trefniadau ar gyfer eleni.

CRONFEYDD WRTH GEFN CLUSTNODEDIG

Mae nifer o gronfeydd wrth gefn a ddangosir yn y Datganiad Cyfrifon sydd wedi eu neilltuo ar gyfer pwrpas penodol – gelwir y rhain yn gronfeydd wrth gefn clustnodedig. Dangosir yn Atodiad D y symiau a ddelir ym mhob un yn ogystal â'r trosglwyddiadau blwyddyn ar ôl blwyddyn. Gweler isod ddisgrifiad byr o pob un ynghyd â'i bwrpas :

Gwariant Cyfalaf – i ariannu gwariant cyfalaf mewn blynyddoedd i ddod. Crëwyd hwn i sicrhau bod gwariant cyfalaf ymrwymedig, yn cynnwys gwariant sydd wedi llithro o flynyddoedd blaenorol, yn cael ei gyllido'n llawn.

Cronfa wrth Gefn Safle Tirlenwi Gwastraff Penhesgyn – Crëwyd y gronfa wrth gefn hon o asedau arian parod net, llai costau dirwyn i ben a chapio, Cwmni Gwastraff Môn-Arfon Cyf sydd yn y broses o'i ddirwyn i ben. Defnyddir y gronfa wrth gefn i gyfrannu tuag at unrhyw rwymedigaethau i'r dyfodol sy'n deillio o reolaeth safle Penhesgyn.

Cronfeydd wrth Gefn Gwasanaethau - dan Reolau Gweithdrefnau Ariannol y Cyngor mae gôr- a thanwariant yn cael ei gario mlaen fel cronfeydd wrth gefn a glustnodwyd i'r lefel a osodir gan y Pwyllgor Gwaith.

Cronfeydd wrth Gefn Gwasanaethau Cyfyngedig – cyllidebau a glustnodwyd o fewn meysydd gwasanaeth sy'n parhau heb eu gwario ar ddiwedd y flwyddyn.

Tâl Cyfartal, Statws Sengl ac Arfarnu Swyddi - O ganlyniad i'r cytundeb 'Statws Sengl', mae'n ofynnol ar yr Awdurdod, fel y rhan fwyaf o awdurdodau lleol eraill, gyflwyno system gyflog a graddau newydd i ddod i rym o 1 Ebrill 2007. Mae'r graddau y bydd hyn yn cynnwys rhwymedigaeth i ôl-gyflog yn ansicr. Mae trafodaethau'n mynd yn eu blaenau ar strwythur cyflog a graddau diwygiedig. Gosodwyd swm o'r neilltu yn y Gronfa wrth Gefn Arfarnu Swyddi tuag at gost gyffredinol yr ymarfer, yn cynnwys costau gweinyddol, cost graddfeydd cyflog newydd, unrhyw ddiogelwch cyflog ac unrhyw ôl gyflog. Er na ellir amcangyfrif elfennau unigol gydag unrhyw radd o sicrwydd, barn yr Awdurdod yw bod y symiau a osodwyd o'r neilltu'n ddigonol.

Ailgylchu - arbedion costau tirlenwi a grëwyd trwy ddargyfeirio gwastraff i ailgylchu. Bydd y gronfa wrth gefn yn cael ei defnyddio tuag at fentrau ailgylchu.

Cronfa wrth Gefn Rheoli Perfformiad – symiau a glustnodwyd tuag ar fesurau gwella perfformiad o'r Grant Cytundeb Canlyniad.

Cronfa Wrth Gefn Cyweiriadau Sylwedol (CRT) – Symiau wedi'i neulltuo o'r balans CTY i gyllido gwariant cyfalaf a'r dai cyngor.

Cronfa Yswiriant - Mae'r Cyngor yn rhedeg cyfrif yswiriant mewnol sy'n talu am golledion hunan yswiriedig ac sy'n derbyn 'premiymau' o gyfrifon gwasanaeth. Darperir ar gyfer y colledion y gwyddys amdanynt ar ddiwedd y flwyddyn. Y gronfa wrth gefn hon yw'r gwarged ar y cyfrif yswiriant mewnol ynghyd â llog ar falansau, a bwriedir iddi gynnwys hawliadau yr aethpwyd iddynt ond nad adroddwyd arnynt.

Eraill – Mae'r balans hwn yn cynnwys cyfuno balansau 7 o gronfeydd wrth gefn unigol, sydd, bob un ohoynt, yn dal balansau o lai na £0.5m, ac nad ydynt, fe ystyrir, yn symiau sylwedol.

DARPARIAETHAU

Darpariaethau yw symiau o arian a roddwyd o'r neilltu ar gyfer digwyddiadau hysbys a thebygol, h.y. mae'r tebygrwydd iddynt ddigwydd yn uchel. Dangosir yn Atodiad B y symiau a delir ym mhob un ynghyd â'r trosglwyddiadau blwyddyn ar ôl blwyddyn ar ôl blwyddyn. Dangosir isod disgrifiad byr o bob un ynghyd â'i pwrpas :

Darpariaeth Hawliadau Yswiriant

Mae didyniadau ym mholisiau yswiriant allanol y Cyngor sy'n golygu bod y Cyngor ei hun yn talu rhan gyntaf unrhyw golled neu hawliad dan y polisiau hyn ac yn cael ei ddiogelu trwy ddull cyfyngiad-colled. Nid oes yswiriant allanol ar gyfer eiddo cyffredinol ac addysg y Cyngor i'r peryglon canlynol: dŵr sydd yn dianc o danc neu beipen, llifogydd, trawiad, lladrad, difrod damweiniol, ymsuddiad, ymchwyddiad tir, tirlithriad. Ar wahân i ladrad a difrod damweiniol, mae colledion o ganlyniad i'r peryglon hyn fel arfer yn cael eu cyllido o'r gronfa yswiriant wrth gefn. Y balans ar y ddarpariaeth yswiriant yw'r rhwymedigaeth debygol ar gyfer yr elfen wedi ei hyswiro'n fewnol o'r hawliadau sy'n hysbys ond nad ydynt wedi eu setlo ar ddiwedd y flwyddyn.

Safle Gwastraff Penhesgyn

Darpariaeth ar gyfer ôl-ofal a gwaith adfer ar y rhannau o'r safle yr arferid ei ddefnyddio ar gyfer tirlenwi.

Buddiannau Terfynu

Darpariaeth ar gyfer rhwymedigaethau hysbys i'r dyfodol sy'n deillio o leihad mewn staff ar ôl ailstrwythuro.

Municipal Mutual Insurance (MMI)

Yn Ionawr 1994, sefydlodd yswirwyr yr awdurdodau a ragflaenodd y Cyngor, Municipal Mutual Insurance (MMI), gynllun trefnu gyda'i gredydwyd. Hysbyswyd y Cyngor ar 13 Tachwedd 2012 nad oedd y cynllun trefnu a sbardunwyd fel 'solvent run off' yn ddisgwyliedig bellach. Amcangyfrifir bod y rhwymedigaethau cyfredol yn 15% o'r hawliadau a dalwyd ar ran y Cyngor ers Ionawr 1994, sy'n cyfateb i £0.17m. Mae'r Cyngor yn awr yn gwneud darpariaeth ar gyfer y swm hwn ac fe delir amdano yn y lle cyntaf o'r gronfa yswiriant er mwyn sicrhau ei fod yn cwrdd â'i gyfrifoldebau dan y Cynllun Trefnu.

ARGYMHELLION

- Fod aelodau yn cysidro yr eitemau allweddol a amlinellir uchod; a
- Bod aelodau yn cadarnhau pa ddarpariaeth pellach sydd ei angen o flaen llaw cyn cyfarfod o'r pwyllgor hwn ym mis Medi.

RHAGYMADRODD EGLURHAOL**1. RHAGARWEINIAD**

Mae Datganiad Cyfrifon 2012/13 wedi cael ei baratoi gan ddefnyddio'r arferion cyfrifo gorau a bennwyd gan Y Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifyddiaeth (CIPFA). Mae'r rhagair yn cynnig canllawiau dealladwy ar y materion pwysicaf yr adroddir arnynt yn y Cyfrifon ynghyd â throsolwg o sefyllfa ariannol y Cyngor yn gyffredinol.

Mae Cyfrifon Cyngor Sir Ynys Môn am 2012/13 yn cynnwys yr isod-

- **Datganiad o Gyfrifoldebau ar gyfer y Datganiad Cyfrifon** – mae'n nodi cyfrifoldebau'r Cyngor a Swyddog Adran 151 y Cyngor, y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau);
- **Datganiad Llywodraethu Corfforaethol** – mae'n nodi'r fframwaith ar gyfer rheoli ac adolygu llywodraethiant corfforaethol, gan gynnwys trefniadau ar gyfer archwilio mewnol.
- **Datganiadau Ariannol** – mae'r Datganiad Cyfrifon yn cynnwys pedwar o ddatganiadau ariannol sylfaenol, sef:-
 - a) **Datganiad o'r Symudiad mewn Arian Wrth Gefn (MIRS)** – sy'n dangos y symudiad yn ystod y flwyddyn yn y gwahanol gronfeydd wrth gefn sydd gan y Cyngor wedi ei ddadansoddi yn ôl arian wrth gefn y gellir ei ddefnyddio ac arian wrth gefn nad yw ar gael i'w ddefnyddio;
 - b) **Y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (CIES)** – sy'n dangos y gost o ddarparu gwasanaethau yn ystod y flwyddyn gan ddefnyddio arferion cyfrifo a dderbynnir yn hytrach na'r swm fydd yn cael ei gyllido o drethiant a grantiau cyffredinol yn unol â rheoliadau statudol;
 - c) **Y Fantolen** - sy'n nodi sefyllfa ariannol y Cyngor ar 31 Mawrth 2013 fel y cafodd ei hadlewyrchu yn lefel y balansau a'r arian wrth gefn sydd ar gael i'r Cyngor ynghyd â lefel yr asedau a'r ymrwymadau a ddelir gan y Cyngor;
 - ch) **Datganiad Llif Arian** – sy'n crynhoi'r llif arian i mewn ac allan yn ystod y flwyddyn, yn codi o drafodion gyda thrydydd bartïon i ddibenion referniw a chyfalaf.
- **Nodiadau ar y Datganiadau Ariannol** – y bwriedir iddynt egluro'r ffigyrau allweddol a ddangosir yn y datganiadau ariannol. Mae'r nodiadau'n cynnwys y Datganiad ar Bolisiau Cyfrifon sy'n cefnogi ac yn egluro sail y ffigyrau yn y Cyfrifon ac yn nodi'r polisiau cyfrifo pwysicaf a'r technegau amcangyfrifo a ddefnyddir i baratoi'r Cyfrifon.

2. FFRAMWAITH STATUDOL

Yn unol â Rheoliad 7 Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2005 (OS 2005/368 (W.34), fel y cafodd ei ddiwygio), rhaid i awdurdodau lleol yng Nghymru baratoi Datganiad Cyfrifon yn unol â'r arferion priodol.

Rheoliad 25 Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Cyllid Cyfalaf a Chyfrifo) mae Rheoliad 2003 (OS 2003/3239 (W.319), fel y cafodd ei ddiwygio), yn nodi mai'r Côd Ymarfer ar Gyfrifon Cynghorau Lleol 2012/13 a gyhoddwyd gan CIPFA, sy'n cynrychioli arferion priodol.

3. NEWIDIADAU YN Y DRINIAETH GYFRIFO

Nid oedd angen gwneud unrhyw newidiadau i'r driniaeth gyfrifo yn 2012/13 ac o'r herwydd, ni wnaed unrhyw newidiadau i'r polisiau cyfrifo sy'n cael eu defnyddio yn y Cyngor.

4. GWARIANT AC INCWM REFENIW 2012/13

Beth yw Gwariant ac Incwm Refeniw?

Yn gyffredinol, mae gwariant ac incwm refeniw yn cyfeirio at eitemau a ddefnyddir mewn blwyddyn ariannol. Cyn cychwyn blwyddyn ariannol, mae'r Cyngor yn paratoi ei gyllideb refeniw blynyddol sy'n adlewyrchu'r gwariant a'r incwm y disgwylir y bydd eu hangen yn ystod y flwyddyn i ddarparu gwasanaethau.

Y swm yr oeddem yn bwriadu ei wario

Roedd cyfanswm y gyllideb refeniw a gymeradwywyd gan y Cyngor ar gyfer 2012/13 yn £119m, ar ôl cynnwys grant cyffredinol o £0.729m a defnyddio £1.2m o'r balansau. Roedd hyn i'w gyllido o Grant Cymorth Refeniw'r Cyngor gan Lywodraeth Cymru, sef £73.544m, derbyniadau o'r Gronfa Trethi Cenedlaethol Annomestig, sef £18.787m, a derbyniadau Treth Gyngor o £26.704m.

Y swm a wariwyd mewn gwirionedd

a) Gwasanaethau Cronfa'r Cyngor

Roedd y gyllideb refeniw net am 2012/13 yn £119m a oedd yn cynnwys gostyngiadau o £3.7m mewn gwariant a defnyddio £1.2m o'r arian wrth gefn. Roedd y rhagamcanion ar gyfer chwarter 3 a gyflwynwyd i'r Pwyllgor Gwaith ar 18 Chwefror 2013 yn nodi y byddai gorwariant sylweddol yn bennaf oherwydd y pwysau ar y cyllidebau Addysg a Gwasanaethau Cymdeithasol. Bryd hynny, nodwyd camau gweithredu i gyfyngu'r gorwariant i £1m erbyn diwedd y flwyddyn ariannol.

Derbyniodd Pwyllgor Gwaith y Cyngor adroddiad ar y canlyniadau dros dro yn ei gyfarfod ar 10 Mehefin 2013 a oedd yn nodi tanwariant net o £1.1m, gwelliant o £2.1m o gymharu â'r sefyllfa yr adroddwyd arni yn chwarter 3. Y ffactor mwyaf a oedd yn cyfrannu at y gwelliant hwn oedd y gwelliant sylweddol a welwyd yn y sefyllfa gyllidebol o ran Addysg, lle daeth gorwariant rhagdybiedig o £0.774m yn chwarter 3 yn danwariant o £0.09m ar adeg cyhoeddi'r canlyniadau. Y tu draw i hyn, yn hytrach na nifer fechan o symudiadau mawr, gwelwyd patrwm cyson o symudiadau mwy cyfyngedig ar draws yr holl benawdau cyllidebol oherwydd:

- Moratoriwm gwario ar rai mathau o wariant yn ystod rhan olaf y flwyddyn;
- Cyfyngiadau cyffredinol ar wariant gan wasanaethau mewn ymateb i sefyllfa ariannol rhagamcanedig y Cyngor;
- Dull pwyllgor o ragamcanu'r sefyllfa ar ddiwedd y flwyddyn gan y sawl a oedd yn dal cyllidebau a staff cyllid er mwyn osgoi gorwariannau annisgwyl yn ystod y flwyddyn.

Ceir mwy o fanylion am wariant gwasanaethau unigol yn y paragraffau canlynol.

Dysgu Gydol Oes

- Rhagwelir gorwariant o £0.358m yng Nghyllideb Integreddio'r Adran Addysg;
- Grant ychwanegol o £0.230m wedi ei dderbyn i gyllido lleoedd chweched dosbarth;
- Tanwariant o £0.093m yn y Gwasanaeth Ieuenctid;
- Gwelliant yng nghost net y gwasanaeth prydau ysgol, sydd £0.2m yn well na'r gyllideb.

Gwasanaethau Cymunedol

- Gorwariant net o £0.303m yn yr Adain Plant a Theuluoedd. Mae hyn oherwydd cynnydd yn nifer a chostau'r Plant y Gofelir Amdanynt sy'n achosi gorwariant o £0.663m, a chostau ychwanegol staff asiantaeth o £0.160m. Mae'r gorwariant wedi cael ei wrthbwysu gan arbedion o £0.532m - £0.179m mewn costau maethau a mabwysiadu, £0.203m mewn Gweithgareddau a Gwasanaethau Eraill i Deuluoedd a £0.150m yn sgil cau Canolfan Queen's Park;
- Gorwariant net o £0.381m yn yr Uned Ddarparu yn bennaf oherwydd cynnydd yng nghostau cartrefi preswyl, cyfleusterau Teleofal a Thai Gwarchod;
- Gorwariant net o £0.068m yn y Gwasanaethau Hamdden a Chymuned yn bennaf oherwydd gorwariant o £0.097m mewn perthynas â'r Parciau a Chyfleusterau Agored, £0.049m yn yr Archifau a £0.065m yn yr Amgueddfeydd. Mae'r gorwariant hyn wedi cael eu gwrthbwysu gan arbediad o £0.111m yng nghostau rhedeg y canolfannau hamdden.

Datblygiad Cynaliadwy

- Mae arbediad o £0.143m yng ngostau'r gwasanaeth Cynllunio a Gwasanaethau Amgylcheddol i'w briodoli'n bennaf i'r ffaith fod rhai ffyrddiau incwm yn y gwasanaeth wedi gor-gyflawni;
- Gwarged net o £0.180m yn y Gwasanaethau Eiddo yn codi o arbedion o £0.096m yn y contract glanhau a £0.074m mewn gweithgareddau eraill yn ymwneud ag eiddo;
- Arbedion o £0.254m yn yr Adran Briffyrdd a Drafnidiaeth yn bennaf oherwydd arbedion o £0.191m yng nghostau goleuadau stryd a £0.102m yn y Cyfrif Gweinyddu Gwaith;
- Arbedion o £0.270m yn y Gwasanaethau Gwastraff oherwydd gostyngiadau o £0.198m yng ngost net rheoli Safle Penhesgyn ac arbediad net bychan o £0.072m mewn gwasanaethau gwastraff eraill.

Dirprwy Brif Weithredwr

- Arbediad o £0.254m yng ngostau gweithredol y Gwasanaeth Technoleg Gwybodaeth a Chyfathrebu oherwydd arbedion staffio.

Risgiau Corfforaethol

- Gostyngiad sylweddol yng ngost darparu lleoedd Addysg a Gwasanaethau Cymdeithasol yn all-sirol sydd wedi arwain at arbedion o £0.149m a £0.333m yn y drefn honno;
- Gostyngiad o £0.183m yng nghostau budd-daliadau tai oherwydd newid yn lefel ddisgwyliedig y cymhorthdal i'w dderbyn mewn perthynas â blwyddyn ariannol 2011/12.

Roedd y gwelliant cyffredinol yn y canlyniadau dros dro ar gyfer 2012/13 yn golygu y byddai'r angen i ddefnyddio arian wrth gefn clustnodedig a balansau cyffredinol o £1.2m ar gyfer y flwyddyn yn gostwng i £0.092m gan felly ryddhau adnoddau i helpu'r Gyngor gwrdd ag unrhyw ddiffyg cyllidol yn codi o'r cyfyngiadau cyffredol ar arian y sector cyhoeddus.

Ers hynny, mae'r ffigyrau wedi cael eu cwblhau ac maent yn dangos gwelliant pellach gyda'r balans cyffredinol yn codi gan £0.212m.

b) Cyfrif Refeniw Tai

Mae'r Cyfrif Refeniw Tai (CRT) yn nodi costau ac incwm a wariwyd ac a dderbyniwyd mewn perthynas â stoc dai y Cyngor ei hun. Yn 2012-13, llwyddwyd i gyllido'r holl wariant gweithredol o'r cyfrif a gwnaed cyfraniadau cyfalaf o £2m tuag at y gwaith o gynnal a chadw ac uwchraddio'r stoc yn y tymor hir tra'n cadw balans gweithio o £0.250m.

Mae gwybodaeth ychwanegol ar y CRT ar gael yn y Datganiadau Atodol i'r Cyfrifon ar dudalen 78.

Defnydd o arian wrth gefn refeniw a balansau

Cronfa'r Cyngor

Rhagdybiwyd yng nghyllideb 2012/13 y byddid yn cymryd £0.9m o falansau Cronfa'r Cyngor i gefnogi gwasanaethau. Dengys y canlyniadau fod Cronfa'r Cyngor ar 31 Mawrth 2013 wedi cynyddu gan £0.212m o £5.796m i £6.008m. Gellir gweld symudiadau yn ystod y flwyddyn yng Nghronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Arian Wrth gefn ar dudalen 12.

Cronfeydd wrth Gefn a Clustnodedig

Ar 1 Ebrill 2012, roedd gan y Cyngor £12.882m o Gronfeydd wrth Gefn Clustnodedig. Rhagdybiodd cyllideb 2012/13 y byddai £0.3m yn cael ei dynnu o'r Cronfeydd wrth gefn Clustnodedig i Gefnogi'r Gyllideb refeniw. Mae'r canlyniadau gwell wedi arwain at godiad sylweddol yng ngwerth y cronfeydd wrth gefn clustnodedig sydd bellach werth £17.402m, cynnydd o £4.520m yn y flwyddyn. Mae'r gwelliant i'w briodoli'n bennaf i newid technegol yn y categorieiddiad o £2.1m o incwm grant wedi ei neilltuo i bwrpas penodol (fe'i dangoswyd eisoes yn y cyfrif fel blaen dderbyniadau), cynnydd net o £1.1m yng nghronfeydd wrth gefn gwasanaethau eraill a chreu cronfa wrth gefn o £0.860m ar gyfer gwaith trwsio mawr yn y Cyfrif Refeniw Tai.

Balansau Ysgolion

Mae defnydd o gronfeydd wrth gefn yr ysgolion yn cael ei gyfyngu i'r defnydd hwnnw a gymeradwywyd gan yr ysgolion unigol ac mae'r sefyllfa'n amrywio o ysgol i ysgol. Roedd gan deg o ysgolion ddiffyg ar ddiwedd y flwyddyn ariannol (undeg pedwar ar ddiwedd y flwyddyn ddiwethaf) ac mae nifer o ysgolion eraill yn rhagweld diffyg yn y blynyddoedd i ddod.

Yn ystod y flwyddyn, arweiniodd gwariant net gan ysgolion at ostyngiad yn eu cronfeydd wrth gefn (cyfanswm) gan £0.068m, fel bod cyfanswm cronfeydd wrth gefn ysgolion ar 31 Mawrth 2013 yn £1.18m (£1.25m yn 2011/12). Gweler manylion ynghylch gwerth y cronfeydd wrth gefn fesul y math o ysgol yn nodyn 9 y Cyfrifon ar dudalen 37.

Balans y CRT

Roedd balans y CRT yn £0.25m ar 31 Mawrth 2013, cynnydd o £0.003m o gymharu â'r balans o £0.247m ar 31 Mawrth 2012, sydd yn lefel dderbyniol ar gyfer balans y CRT.

GWARIANT CYFALAF 2012/13

Beth yw Gwariant Cyfalaf?

Mae gwariant cyfalaf yn golygu cost darparu neu wella asedau neu wariant arall lle mae'r manteision yn parhau y tu draw i'r flwyddyn ariannol dan sylw.

Yr hyn yr oeddem wedi bwriadu ei wario

Cymeradwyodd y Cyngor raglen gyfalaf o £32.274m ar gyfer 2012/13, yn bennaf i gwrdd ag ymrwymiad y Cyngor i ddod a'i stoc dai i fyny i Safonau Ansawdd Tai Cymru (SATC) ac i weithredu prosiectau pwysig sef ail-leoli Ysgol y Bont, menter adfywio'r 3 tref a gwaith gwella ar y mân-ddaliadau.

Yr hyn a wariwyd gennym mewn gwirionedd

Rhoes y Pwyllgor Gwaith sylw i adroddiad ar ganlyniadau cyfalaf yn ei gyfarfod ar 10 Mehefin 2013, a ddangosodd bod y Cyngor wedi gwario £25.4m mewn gwirionedd ar brosiectau cyfalaf yn 2012/13. Mae manylion gwariant yn erbyn cyllidebau prosiect unigol fel a ganlyn:

Prosiect	Cyllideb ar gyfer 2012/13 £000	Gwariant Gwirioneddol yn 2012/13 £000	Amrywiad yn y Flwyddyn £000	Gwariant Cronnol £000	Cyfanswm y Gyllideb ar gyfer Prosiectau £000
Ail-leoli Ysgol Y Bont,	6,203	4,335	(1,868)	4,562	10,932
Y Stoc Dai – SATC	6,650	7,378	728	28,470	35,000
Prosiectau Tai Cyngor Eraill	3,150	1,373	(1,777)	1,373	3,150
Tai Cronfa'r Cyngor	2,315	1,088	(1,227)	1,088	2,315
Adfywio'r 3 Tref	1,601	669	(932)	4,765	8,248
Yr amgylchedd arfordirol	502	538	36	4,718	4,590
Safle Mwynderau Dinesig Penhesgyn	992	986	(6)	986	1,000
Mân-ddaliadau – gwaith gwella	(546)	1,043	1,589	3,489	6,300
Menter Benthycia Llywodraeth Leol	1,700	1,795	95	1,796	5,300
Isadeiledd Strategol Eraill ar Ynys Môn	150	0	(150)	0	2,013
Arall	9,557	6,223	(3,334)	3,334	9,557
Cyfanswm	32,274	25,428	(6,846)	54,581	88,405

Roedd cyfanswm y gwariant cyfalaf, sef £25.428m, yn llai gan £6.846m na'r gyllideb a gymeradwywyd ar gyfer y rhaglen gyfalaf. Y prif resymau am y tan/gorwariant yw:

- Mae'r gwaith o godi'r adeilad newydd yn Ysgol y Bont ar ei hôl hi oherwydd oedi yn sgil yn dywydd mawr. Disgwylir yn awr y bydd yr adeilad wedi'i gwblhau ym mis Ionawr 2014;
- Mae gwaith effeithlonrwydd ynni yn nhai'r Cyngor ar ei hôl hi a bydd yn llithro i 2013/14 oherwydd oedi contractyddol gyda chyflenwyr allanol;
- Mae oedi gyda chymeradwyo strategaeth adfywio newydd y Cyngor a ddigwyddodd at ddiwedd 2012, wedi arwain at lithriad sylweddol yn y rhaglen grantiau gwella;
- Mae estyniad amser ar gyfer Cynllun y Tair Tref i 2015/16 wedi arwain at lithriad sylweddol o ran gwariant ar y prosiect;
- Mae gwaith gwella ar y mân-ddaliadau yn dangos gorwariant sylweddol o gymharu â'r gyllideb. Mae hun oherwydd y ffaith y bwriedir i'r rhaglen fod yn hunangyllidol a chael ei chyllido o werthu'r eiddo. Disgwylir y bydd y sefyllfa yn cywiro ei hun yn ystod 2013/14 pryd disgwylir i'r incwm fod yn llawer uwch na chost y gwaith;
- Roedd y gyllideb ar gyfer Cynlluniau Eraill yn cynnwys £0.9m ar gyfer y rhaglen ysgolion yr 21ain ganrif sydd wedi cael ei gohirio hyd 2013/14. Mae'r tanwariannau eraill yn ymwneud â lithriad ar Gynlluniau Priffyrdd (£0.523m), Gwasanaethau eiddo (£0.676m) a Chynlluniau Adrannol eraill (£1.248m) i 2013/14.

Sut y talwyd am y rhaglen gyfalaf

Mae cyllido'r Rhaglen Gyfalaf yn dibynnu ar adnoddau grantiau, derbyniadau cyfalaf a ragwelir ac ar lefel o fenthycia sy'n agos at y lefel a dybiwyd gan Lywodraeth Cymru wrth weithio allan y gefnogaeth referniw.

Mae nifer fechan o brosiectau wedi cael eu cymeradwyo ar gyfer benthyciadau digefnogaeth i'w cyllido drwy gyllidebau neu ffynonellau incwm newydd. Y mwyaf nodedig o'r rhain yw'r prosiect SATC Tai sydd wedi cael ei gyllido'n rhannol yn y modd hwn ers 2010.

	Cronfa'r Cyngor	Cyfrif Refeniw Tai	Cyfanswm
	£000	£000	£000
Gwariant Cyfalaf	16,677	8,751	25,428
Grantiau a Chyfraniadau	8,518	2,600	11,118
Cyfraniadau Refeniw	1,209	2,000	3,209
Derbyniadau Cyfalaf	929	30	959
Benthyca gyda Chefnogaeth	3,084	0	3,084
Benthyca Di-gefnogaeth	2,937	4,121	7,058
Cyfanswm y Cyllid	16,677	8,751	25,428
Yr Adnoddau oedd ar gael ar 31 Mawrth 2013			
Cronfa Wrth Gefn ar gyfer Gwariant Cyfalaf	1,000	0	1,000
Cronfa Wrth Gefn ar gyfer Gwella Cyfleusterau	196	0	196
Hamdden	2,901	0	2,901
Benthyca gyda chefnogaeth a ddygwyd ymlaen	4,097	0	4,097
Cyfanswm ar gael			

Roedd gwerth £6.8m o ymrwymadau cyfalaf yn weddill ar ddiwedd y flwyddyn. Mae cronfeydd wrth gefn cyfalaf o £1m a chapasiti benthyca a gymeradwywyd ac sydd heb ei ddefnyddio o £2.9m wedi cael eu rhoddi o'r neilltu i gwrdd yn rhannol â'r ymrwymadau hyn. Rhagwelir y bydd balans gweddilliol yr ymrwymadau cyfalaf cyfredol a chostau prosiectau newydd sy'n cael eu dwyn ymlaen yn y blynnyddoedd i ddod yn cael eu cyllido o grantiau cyfalaf, derbyniadau a ragwelir o werthu asedau a benthyciadau.

BENTHYCIADAU A BUDDSODDIADAU

Ni aeddfedodd unrhyw fenthyciadau yn ystod y flwyddyn ac ni chymerwyd unrhyw fenthyciadau tymor hir newydd oherwydd penderfynwyd mai defnyddio balansau arian oedd y peth gorau i'w wneud yn yr hinsawdd economaidd gyfredol. Arweiniodd hyn at fenthyciadau allanol o £96.1m ar ddiwedd y flwyddyn, dim newid i'r balans ar 31 Mawrth 2012 gan arwain at fenthycia allanol ar gyfartaledd yn 2012/13 o 5.53% - dim newid i'r sefyllfa fel yr oedd yn 2011/12.

O ganlyniad i'r trafodion hyn a newidiadau mewn dyledwyr, credydwyr ac eitemau eraill, roedd gostyngiad yng nghyfanswm y buddsoddiadau a'r arian parod ar ddyddiad y fantolen o £3.8m i £12.4m erbyn diwedd y flwyddyn, a hynny'n rhannol o ganlyniad i gynnydd yn dyledwyr tymor byr.

Y FANTOLEN AR 31 MAWRTH 2013

Mae gwerth net y Cyngor yn y fantolen wedi gostwng gan £18.9m dros y flwyddyn, yn bennaf oherwydd cynnydd o £18.4m yn rhwymedigaethau pensiwn net y Cyngor (cynnydd o £17.1m yn 2011/12). Mae'r datganiad yn datgelu rhwymedigaeth net dybiedig o £82.1m (£63.7m yn 2011/12) o ran pensiynau. Mae'r amcangyfrif hwn yn ddibynnol iawn ar y rhagdybiaethau a ddefnyddiwyd ac roedd modd priodoli'r rhan fwyaf o'r gostyngiad yn ystod y flwyddyn i logau is ar fondiau a dychweliadau gwael ar fuddsoddiadau. Mae'r gwariant rhagdybiedig ar pensiynau ar gyfer y flwyddyn nesaf hefyd wedi codi am yr un rhesymau ac yn golygu gostyngiad yn y dychweliadau a ddisgwyllir ar asedau.

EITEMAU O BWYS

Yr asesiad gorau o gadernid ariannol yw y graddau y mae'r Awdurdod wedi gwneud darpariaeth ar gyfer ymrwymadau y gwyddys amdanynt a maint yr arian wrth gefn dosbarthadwy sydd ar gael i ddarparu ar gyfer risgiau ac ansicrwydd arall. Mae'r Cyngor wedi gwneud darpariaeth lawn ar gyfer yr holl ymrwymadau a nodwyd lle bynnag y mae arferion cyfrifo priodol yn mynnu hynny. Mae'r amgylchiadau y mae angen gwneud darpariaeth benodol ar eu cyfer yn cael eu nodi yn eitem 13 dan Nodyn 1 y Datganiad. Mae cronfeydd wrth gefn clustnodedig wedi cael eu sefydlu lle mae eu hangen i gwrdd â gofynion statudol neu reoleiddiol, oherwydd amodau grant, yn unol â chynlluniau penodol y Cyngor neu lle mae'n beth doeth gwneud hynny er mwyn caniatáu ar gyfer risgiau ac ansicrwydd. Fel y dywedwyd uchod, roedd y Cyngor yn wreiddiol wedi cynllunio i ddefnyddio £1.2m o'r balansau i gefnogi gwariant yn 2012-13 ond oedd y sefyllfa ar ddiwedd y flwyddyn mewn gwirionedd yn dangos cynnydd o £0.212m yn y balansau i ychydig dros £6m a oedd yn cryfhau'n sylweddol sefyllfa ariannol sylfaenol y Cyngor. Er y byddem yn croesawu'r newyddion hwn ar unrhyw adeg, mae'n newyddion da iawn ar adeg pan mae'r Cyngor yn ymgymryd â rhaglen o drawsnewid corfforaethol ac yn cynllunio i gwrdd â sefyllfa economaidd ac ariannol sy'n gynyddol heriol.

Yn yr Arian Wrth Gefn Clustnodedig o £17.4m (£12.8m ar 31 Mawrth 2012), mae £2.7m (£2.0m ar 31 Mawrth 2012) wedi cael ei roddi o'r neilltu ar gyfer costau yn sgil gweithredu Statws Sengl ac Arfarnu Swyddi, er nad yw hyn yn amcangyfrif o rwymedigaeth gwirioneddol. Yn ychwanegol at hyn, mae £9.4m pellach wedi cael ei nodi i ddibenion penodol (e.e. Cronfa Yswiriant o £2.4m) neu arian sydd wedi ei glusnodi'n benodol oherwydd amodau grant. Mae balansau'r ysgolion yn £1.1m (£1.2m ar 31 Mawrth 2012) ac mae balans y CRT yn £0.25m (dim newid ers Mawrth 2012).

PENSIYNAU

- **CYNLLUN PENSIYNAU ATHRAWON**

Mae athrawon a gyflogir gan y Cyngor yn aelodau o'r Cynllun Pensiwn Athrawon a weinyddir gan yr Adran Addysg. Mae'r cynllun yn rhoddi i athrawon fuddion penodol ar adeg eu hymddeoliad ac mae'r Cyngor yn cyfrannu tuag at y costau drwy wneud cyfraniadau yn seiliedig ar gyfran o gyflog pensiynadwy'r aelodau.

- **CYNLLUN PENSIWN LLYWODRAETH LEOL**

Fel rhan o delerau ac amodau cyflogi ei swyddogion a gweithwyr eraill, mae'r Cyngor yn cynnig buddion ymddeoliad drwy fod yn rhan o Gynllun Pensiwn Gwynedd a weinyddir gan Gyngor Sir Gwynedd. Mae hwn yn gynllun a gyllidir, sy'n golygu bod y Cyngor a'r gweithwyr yn talu cyfraniadau i gronfa, wedi ei glandro ar lefel y bwriedir iddi falansio'r ymrwymadau pensiwn gydag asedau buddsoddi. Ni fydd buddion yn daladwy mewn gwirionedd hyd oni fydd swyddogion yn ymddeol ond mae'r Cyngor wedi ymrwymo i wneud y taliadau i'r gronfa pensiwn y mae angen eu datgelu ar yr adeg y bydd y gweithwyr yn cael y buddion yn y dyfodol.

Safon Gyfrifo Rhyngwladol (IAS) 19 – Buddion Gweithwyr sy'n berthnasol i bob awdurdod lleol ac sy'n berthnasol i Gronfa Pensiwn Llywodraeth Leol Gwynedd a weinyddir gan Gyngor Sir Gwynedd. Caiff yr ymrwymiad pensiwn net ei gydnabod yn y fantolen ac mae wedi cynyddu gan £18.4m o £63.7m i £82.1m yn ystod 2012/13. Caiff ymrwymiad gwirioneddol y Cyngor ei adolygu bob tri blynedd fel rhan o'r prisiad a gynhelir bob tri blynedd o'r Gronfa Pensiwn a phenderfynir ar strategaeth buddsoddi sy'n anelu at adennill y diffyg dros gyfnod penodol (25 o flynyddoedd ar hyn o bryd). Fodd bynnag, mae'n bwysig nodi nad yw hyn yn galw am gyfraniad ar unwaith o arian wrth gefn y Cyngor gan mai swm tybiannol ydyw sy'n dangos faint yn fwy yw ymrwymadau pensiwn y Cyngor nag asedau'r Gronfa.

Mae'r Datganiad Symudiadau yn yr Arian wrth Gefn a'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn dangos y buddion pensiwn a gafwyd yn y flwyddyn wedi eu haddasu yn ôl yr angen i adlewyrchu'r rhan honno o'r costau pensiwn nad ydynt yn cael eu talu gan drethdalwyr y Cyngor.

DARPARIAETHAU

Roedd cyfanswm y darpariaethau yr oedd y Cyngor yn eu dal yn £6.438m ar 1 Ebrill 2012. Yn ystod y flwyddyn, cynyddodd y balans gan £0.523m i £6.961m yn bennaf oherwydd yr angen i ddarparu darpariaeth ychwanegol i gwrdd ag ymrwymadau mewn perthynas â Chynllun Trefniant MMI ac i gwrdd â chyfrifoldebau cynyddol o ran cyflogau cyfartal.

Ceir manylion am y symudiadau yn y darpariaethau yn nodyn 27 y Cyfrifon ar dudalen 50.

YMRWYMIADAU WRTH GEFN

Caiff nifer o ymrwymadau wrth gefn eu datgan yn y cyfrifon mewn perthynas â digwyddiad a all olygu ymrwymiad i'r Cyngor ond na fydd yr ymrwymadau hynny ond yn cael eu cadarnhau pan fydd y digwyddiad wedi cymryd lle neu fel arall ddigwyddiadau nad oes sicrwydd yn eu cylch yn y dyfodol ac nad ydynt yn gyfan gwbl o fewn rheolaeth y Cyngor. Mae gwerth yr ymrwymadau posibl hyn a'r tebygolrwydd y bydd angen arian i gwrdd â'r ymrwymadau hyn yn ansicr ar hyn o bryd. Ar gyfer 2012/13, roedd y datganiadau'n cynnwys:

- Hawliadau Tâl Cyfartal, Statws Sengl ac Arfarnu Swyddi;
- Adennill taliadau a wnaed gan y Cyngor dan Adran 117 Deddf Iechyd Meddwl 1983;
- Ymrwymiad contractyddol o bosib yn codi o atgyweirio Pier Biwmares.

Ceir manylion llawn am yr ymrwymadau wrth gefn hyn yn nodyn 42 y Cyfrifon ar dudalen 69.

ASEDAU WRTH GEFN

Mae'r Cyngor yn cadw nifer o bridiannau cyfreithiol dros eiddo preswyl preifat lle rhoddodd gefnogaeth i'r prynwyr dan gynlluniau ar gyfer cymorth i brynu cartrefi, gyda hawl gan y Cyngor i gyfran o'r derbyniadau ar adeg gwerthu'r eiddo. Ceir manylion pellach yn nodyn 43 y Cyfrifon ar dudalen 70.

**DATGANIAD O'R SYMUDIAD MEWN CRONFEYDD WRTH GEFN
AR GYFER Y FLWYDDYN SY'N GORFFEN 31 MAWRTH 2013**

Dengys y Datganiad hwn y symudiad o fewn y flwyddyn mewn gwahanol gronfeydd wrth gefn a ddelir gan y Cyngor, wedi eu dadansoddi'n 'Gronfeydd Wrth Gefn Defnyddiadwy' (h.y. y rhai hynny y gellir eu defnyddio i ariannu gwariant neu leihau trethi lleol) a chronfeydd wrth gefn eraill. Mae'r llinell 'Gwarged neu (Diffyg) ar ddarpariaeth gwasanaethau' yn dangos y gwir gost economaidd o ddarparu gwasanaethau'r Cyngor, gyda manylion pellach yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Mae'r hwn yn wahanol i'r symiau statudol y mae'n rhaid eu codi ar Falans Cronfa'r Cyngor i bwrpas pennu'r Dreth Gyngor a'r Cyfrif Refeniw Tai i bwrpas pennu rhenti. Mae'r llinell 'Cynnydd/Gostyngiad Net cyn Trosglwyddiadau i gronfeydd statudol ac wrth gefn eraill' yn dangos balans statudol Cronfa'r Cyngor a'r Gronfa Refeniw Tai cyn gwneud unrhyw drosglwyddiadau dewisol i neu o'r cronfeydd statudol ac wrth gefn eraill a gyflawnir gan y Cyngor.

	Balans Cronfa'r Cyngor	Cronfeydd wrth Gefn Cronfa'r Cyngor a Glustnodwyd (Nodyn 8)	Balans Cyfrif Refeniw Tai (Nodyn CRT)	Cronfa wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf (Nodyn 23)	Balansau Ysgolion (Nodyn 23)	Cronfeydd wrth Gefn a Glustnodwyd (CRT)	Cyfanswm Cronfeydd wrth Gefn Definiad	Cyfanswm Cronfeydd wrth Gefn Na ellir eu defnyddio	Cyfanswm Cronfeydd wrth Gefn yr Awdurdod
	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000
Balans ar 1 Ebrill 2011	6,743	11,645	255	0	2,246	0	20,889	168,264	189,153
Symudiad yn y Cronfeydd wrth Gefn yn ystod y flwyddyn									
Gwarged/(Diffyg) ar ddarparu gwasanaethau	(3,520)	0	(4,957)	0	0	0	(8,477)	0	(8,477)
Incwm a Gwariant Cynhwysfawr arall	0	0	0	0	0	0	0	(17,080)	(17,080)
Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(3,520)	0	(4,957)	0	0	0	(8,477)	(17,080)	(25,557)
Addasiadau rhwng y Sail gyfrifo a sail gyllido dan y rheoliadau (nodyn X)	2,816	0	4,949	0	0	0	7,765	(7,765)	0
Cynnydd/(Gostyngiad) Net cyn Trosglwyddiadau i Gronfeydd Wrth Gefn a Glustnodwyd	(704)	0	(8)	0	0	0	(712)	(24,845)	(25,557)
Trosglwyddiadau i/(o) Gronfeydd wrth Gefn a Glustnodwyd	(243)	1,237	0	0	(994)	0	0	0	0
Cynnydd/(Gostyngiad) yn y flwyddyn	(947)	1,237	(8)	0	(994)	0	(712)	(24,845)	(25,557)
Balans ar 31 Mawrth 2012	5,796	12,882	247	0	1,252	0	20,177	143,419	163,596
Symudiad yn y Cronfeydd wrth Gefn yn ystod y flwyddyn									
(Diffyg) ar ddarparu gwasanaethau	4,766	0	(4,474)	0	0	0	292	0	292
Incwm a Gwariant Cynhwysfawr arall	0	0	0	0	0	0	0	(19,204)	(19,204)
Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	4,766	0	(4,474)	0	0	0	292	(19,204)	(18,912)
Addasiadau rhwng y Sail gyfrifo a sail gyllido dan y rheoliadau (nodyn 7)	(1,118)	0	5,493	14	0	0	4,389	(4,389)	0
(Gostyngiad) Net cyn Trosglwyddiadau i Gronfeydd Wrth Gefn a Glustnodwyd	3,648	0	1,019	14	0	0	4,683	(23,595)	(18,912)
Trosglwyddiadau i / (o) Cronfeydd wrth Gefn a Glustnodwyd	(3,436)	3,504	(1,016)	0	(68)	1,016	0	0	0
Cynnydd/(Gostyngiad) yn y flwyddyn	212	3,504	3	14	(68)	1,016	4,683	(23,595)	(18,912)
Balans ar 31 Mawrth 2013	6,008	16,386	250	14	1,184	1,016	24,858	119,826	144,684

NODYN 3 - BARNAU ALLWEDDOL WRTH WEITHREDU'R POLISI'AU CYFRIFO

Wrth weithredu'r polisiau cyfrifo a restrir yn Nodyn 1, mae'r Cyngor wedi gorfod gwneud barnau penodol ynglŷn â thrafodion cymhleth neu rheini sydd yn cynnwys ansicrwydd am ddigwyddiadau yn y dyfodol. Y barnau allweddol sydd wedi eu gwneud yn y Datganiad Cyfrifon yw:

- Mae'r Cyfrifon wedi cael eu paratoi mewn modd sy'n tybio y bydd y swyddogaeth a'r gwasanaethau a ddarperir gan y Cyngor yn parhau i fod yn weithredol am y dyfodol rhagweladwy;
- Mae'r Cyngor wedi penderfynu nad yw asedau a ddefnyddir i ddibenion datblygu economaidd, e.e. stadau diwydiannol, yn cael eu dal i bwrpas creu incwm neu gynyddu cyfalaf yn unig ac o'r herwydd nid ydynt yn cael eu hystyried fel eiddo buddsoddiad. O ganlyniad, caiff yr asedau hyn eu nodi fel Eiddo, Cyfarpar ac Offer ar y Fantolen;
- Yn unol â'r canllawiau cyfredol ynghylch y modd yr ymdrinnir â rhai mathau o ysgolion, dim ond gwerth tir ysgolion a reolir yn wirfoddol ac ysgolion sefydledig sy'n cael ei gynnwys ar y Fantolen. Oherwydd nad yw'r Cyngor yn berchen ar ysgolion o'r fath ac oherwydd nad oes ganddo fynediad iddynt i bwrpas eu prisio, nid yw gwerth yr adeiladau wedi ei gynnwys ar y Fantolen;
- Caiff grantiau cyfalaf a refeniw eu hadolygu'n rheolaidd er mwyn penderfynu a oedd unrhyw amodau ynghlwm wrth y grantiau yn dweud y bydd rhaid eu had-dalu oni fydd modd bodloni'r amodau hynny. Mae hyn wedi cael effaith ganlyniadol ar y symiau a ddelir ar y Fantolen ac wedi cael eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr;
- Mae lefel uchel o ansicrwydd am lefelau cyllido i lywodraeth leol yn y dyfodol. Fodd bynnag, mae'r Cyngor wedi penderfynu nad yw'r ansicrwydd yn ddigonol i roi arwydd y bydd amhariad ar asedau'r Cyngor o ganlyniad i'r angen i gau cyfleusterau a gostwng lefelau o ran darparu gwasanaeth.

NODYN 4 - RHAGDYBIAETHAU A WNAED YNGHYLCH ANSICRWYDD YN Y DYFODOL O RAN AMCANGYFRIFON A FFYNONELLAU ERAILL O ANSICRWYDD

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn cynnwys ffigyrau wedi eu hamcangyfrif yn seiliedig ar dybiaethau wedi eu gwneud gan yr Awdurdod am y dyfodol neu sydd yn ansicr fel arall. Gwneir amcangyfrifon trwy ystyried profiad hanesyddol, tueddiadau cyfredol a ffactorau perthnasol eraill. Fodd bynnag, gan na ellir pennu rhai balansau yn bendant, gall y canlyniadau terfynol fod yn wahanol i'r tybiaethau ac amcangyfrifon.

Gellir ystyried yr eitemau canlynol ar Fantolen y Cyngor ar 31 Mawrth 2013 fel rhai sydd fwyaf agored i risg o gamgymeriad amcangyfrif yn y flwyddyn ariannol sydd i ddod:

Eiddo, Offer a Chyfarpar - Mae asedau yn cael eu dibrisio dros eu hoes fuddiol yn unol ag arferion safonol cyfrifo. Caiff unrhyw wahaniaeth rhwng y dibrisiant a gwir ddirywiad yr ased ei adlewyrchu ym mhatrymau gwariant y dyfodol. Mae gwybodaeth ynglŷn ag Eiddo, Offer a Chyfarpar wedi ei gynnwys yn Nodyn 15 ar dudalen 42.

Yn y polisi cyfrifo ar gyfer dibrisiant o Eiddo, Offer a Chyfarpar (tudalen 20) mae'n nodi:

“Pan fo gan eitem o ased Eiddo, Offer a Chyfarpar cydrannau mawr y mae eu cost yn sylweddol mewn cysylltiad â chost gyfan yr eitem, dibrisir y cydrannau ar wahân.”

I weithredu hyn yn ymarferol, mae'n ofynnol llunio barn ar ddau fater, i sefydlu:

- Cyfran cost ased a ystyrir i gynrychioli rhan sylweddol o'r ased, a
- Trothwy cost, islaw hyn ni fyddai clandriad ar wahân o ddibrisiant ar ran o ased yn cael effaith sylweddol ar swm y dibrisiant yn ei gyfanrwydd.

Mae'r Cyngor wedi gosod y ffigyrau yma fel 20% o gost gyfan yr ased a £2m yn y drefn honno. Fel nodir uchod ynglŷn â dibrisiant yn gyffredinol, gall dirywiad ffisegol o rannau unigol o ased, dros amser, arwain at batrymau gwario nad ydynt wedi eu hadlewyrchu'n llawn yn y lefelau dibrisiant a ddarparwyd yn flaenorol.

Tai Cyngor - Mae Stoc Dai'r Cyngor yn cael ei brisio drwy ddefnyddio methodoleg safonol, sydd yn rhannol angen defnyddio ffactor addasu, i ganiatáu am y gwahaniaethau rhwng cynnyrch a rhent ar dai cymdeithasol a'r sector breifat. Ar hyn o bryd, nid oes ffactor addasu wedi ei chyhoeddi ar gyfer Cymru, felly dewisodd y Cyngor ffactor addasu sydd wedi ei chyhoeddi ar gyfer yr ardaloedd mwyaf cymharol yn Lloegr, y ffactor a ddefnyddiwyd oedd 31%. (Petai ffactor penodol yn cael ei gyhoeddi, un ai ar gyfer Cymru yn ei gyfanrwydd neu ar sail ranbarthol, yna gweithredir ar hyn. Byddai pob 1% o unrhyw newid o ganlyniad i hyn yn cynyddu neu ostwng gwerth y stoc adroddwyd arno o tua £3.4m).

Darpariaethau – Mae nifer o ddarpariaethau ar wahân, ble mae'r sail unigol wedi cael ei hasesu, wedi eu cynnwys yn y cyfrifon hyn, gweler Nodyn 27 ar dudalen 50 am y manylion.

Rhwymedigaeth Pensiynau - Mae sefyllfa'r Rhwymedigaeth Bensiwn a adlewyrchir yn y cyfrifon yn seiliedig ar nifer o asesiadau a dyfarniadau cymhleth yn unol â'r wybodaeth a ddarparwyd gan yr actwari a benodwyd gan yr awdurdod gweinyddu. Mae gwybodaeth bellach ar gael yn Nodiadau 40 a 41 ar dudalen 65.

Amhariad Dyledion Drwg / Lwfans - Mae lefel benodol o amhariad dyledion drwg wedi ei gynnwys yn y cyfrifon, wedi ei seilio ar bolisi penodol. Caiff unrhyw wahaniaeth rhwng lefel yr amhariad a ddefnyddiwyd a'r gwir sefyllfa ôl-ddyledion ei adlewyrchu ym mhatrwm gwariant y dyfodol. Mae'r ffigwr amhariad dyledion drwg wedi ei gynnwys yn y ffigyrau Dyledwyr Tymor Byr yn Nodyn 24 ar dudalen 49.

NODYN 8 – CRONFEYDD WRTH GEFN A GLUSTNODWYD

	Balans ar 01/04/11 £000	Trosglwydd- iadau Mewn 2011/12 £000	Trosglwydd- iadau Allan 2011/12 £000	Balans ar 31/03/12 £000	Trosglwydd- iadau Mewn 2012/13 £000	Trosglwydd- iadau Allan 2012/13 £000	Balans ar 31/03/13 £000
Gwariant Cyfalaf	988	478	(466)	1,000	1,209	(1,209)	1,000
Cronfa wrth Gefn Safle Tirlenwi Gwastraff Penhesgyn	886	0	0	886	0	(111)	775
Cronfeydd wrth Gefn Gwasanaethau	1,918	1,115	(1,526)	1,507	1,540	(1,156)	1,891
Cronfeydd wrth Gefn Gwasanaethau Cyfyngedig	1,333	827	(379)	1,781	4,037	(754)	5,064
Tâl Cyfartal, Statws Sengl ac Arfarnu Swyddi	1,222	776	(32)	1,966	701	0	2,667
Ailgylchu	1,161	312	0	1,473	302	(986)	789
Cronfa wrth Gefn Rheoli Perfformiad	1,170	196	(312)	1,054	412	(26)	1,440
Cronfa Wrth Gefn Cyweiriadau Sylweddol (CRT)	0	0	0	0	860	0	860
Cronfa Yswiriant	2,145	417	(33)	2,529	0	(178)	2,351
Eraill	822	110	(246)	686	0	(121)	566
Cyfanswm	11,645	4,231	(2,994)	12,882	9,061	(4,541)	17,402